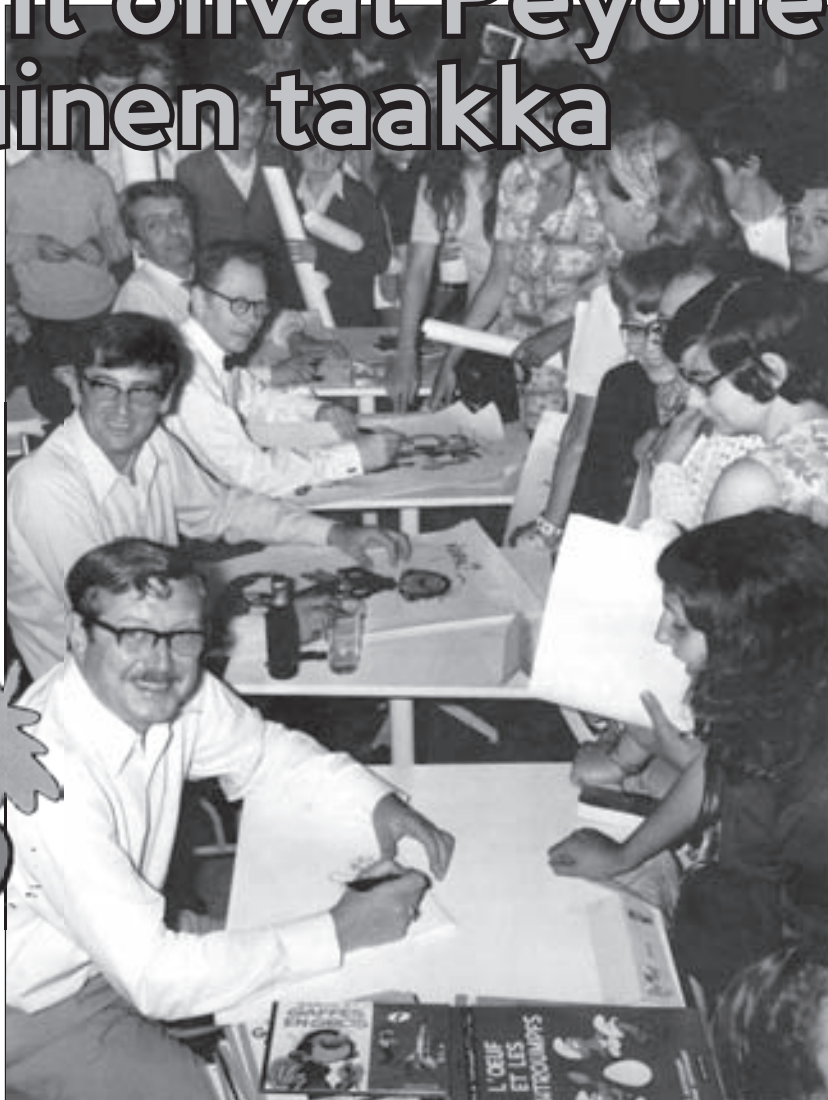

”Euroopan Walt Disney”

Strumffit olivat Peyolle ilo ja ikuinen taakka

© D.R. / Dupuis

Vesa Kataisto

Elokuva- ja sarjakuvafani Pierre Culliford (1928 – 1992) aloitti ammatillaisuransa animaatiostudio Compagnie Belge d'Actualitésissä 1944. Koulunkäynnin ohella ehtiväinen Pierre oli hankkinut kokemusta mm. elokuvaprojektorin käyttämisestä sekä muista teknistä osaamista vaativista töistä. Piirtäjänä Culliford oli kuitenkin vielä uransa alkuvaiheessa.

Hänen vahvasti Hergé-vaikutteiset piirroksensa eivät vetäneet vertoja CBA-tötoverien Franquinin, Morrisin ja Eddy Paapen luomuksille. Hän kuitenkin osallistui mm. lyhytanimaatio Le Cadeau à la fée (1945) tekoon. Siinä keskeisessä roolissa olivat pienet, keppostelevat maahiset, joiden ulkonäkö ei valtavasti poikkea 13 vuotta myöhemmin debytoineista Strumffeista.

CBA joutui sulkemaan ovensa jo 1946, hävitessään kilpailun amerikkalaiselle tarjonnalle, joka sodan päätyttyä

Paremmat sarjakuvafestivaalit. Spirou-lehden 30-vuotisjuhlan kunniaksi (1968) signeeraamassa edestä lukien: Peyo, Franquin, Morris ja Roba.

oli vallannut Euroopan elokuvateatterit. Useimmat studiolaiset siirtyivät piirtämään sarjakuvia Dupuisin julkaisemalle Spirou-lehdelle. Ei kuitenkaan Culliford, joka jatkoi opintojaan Brysselin taideakatemiassa ja hakeutui mainosalalle.

Sarjakuvien maailma houkutteli silti Peyo-nimimerkin omaksunutta nuorta piirtäjää. Esikuvansa Hergén tavoin hänen ensimmäiset sarjansa olivat partiolais- ja intiaaniaiheisiä, humoristisia seikkailuja. Peyo vakiinnutti paikkansa Le Soir -lehdessä, piirtäen siihen kissasarja Poussya (suom. Mustonen) sekä keskiaikaiseen miljööseen sijoittuvaa Johan-sarjaa (alk. 1947).

Vuonna 1952 vanha ystävä Franquin sai järjestettyä Peyolle töitä Spirousta, ja lehdestä tuli hänellekin uran keskeinen foorumi. Harold Fosterin Prinssi Rohkean inspiroimana Peyo kehitti Johan-

Johannes-sarjaansa hieman realistisempaan suuntaan. Johannes kehittyi suorasukaisemmaksi sankariksi, ja sai rinnalleen narri Pirloutin eli suomeksi Pirkaleen, jonka osalle tuli huolehtia sarjan humoristisuudesta. Kustantaja Charles Dupuis ehti jo melkein hermostua kun Peyo oli koetellut rajojaan piirtämällä sarjaan leikkimielisen, mutta silti liian aidon oloisen vesikidutuskohtauksen.

Pirullisen nokkela Delporte

Lähestyttäessä 1950-luvun puoliväliä Belgiassa ja Dupuis-kustantamolla meni hyvin. Spirou kasvatti levikkiään noin 200.000 kappaleeseen ja sivumäärää kahdestakymmenestä neljästä 32 sivuun. C. Dupuis päätti laajentaa myös toimitusta ja palkkasi Spiroun päätoimittajaksi nuo-

Ensikohtaaminen albumista Kuusistrumffinen huilu, Otava 1977.

ren Yvan Delporten, osoittaen todellista kykyä löytää lahjakkuuksia.

Delporten luovuus ja huumorintaju sopivat mainiosti Spiroun sarjakuvantekijäin, Walloonin alueella vaikuttaneen ns. Marcinellen koulukunnan henkeen. Hauskaa riitti, ideat virtasivat ja kehuja tuli paitsi lapsilta, myös tavallisilta kaduntallaajilta. Ei tosin valtavan imartelevia: ”kyllähän te teette ihan kivoja juttuja, mutta millä te elätätte itsenne?”

Ihmettelijöihin kuului myös Peyon appi, jonka mielestä sarjakuvapiirtäjän usein yli kymmentuntiseksi venyvä työpäivä ei ollut oikeaa työtä.

Huumorilla ja juhlimisella Franquin sekä Peyo yrittivät unohtaa arjen harmauden – ja keksivät siinä ohessa strumffikieken, josta riitti rutkasti riemua. Pian myös työtä, kun siniset pikkumiehet saapuivat Johanneksen ja Pirkaleen seikkailuun ”Kuusistrumffinen huilu” (La Flute à six schtroumpf) lokakuussa 1958.

Lukijat innostuivat ja vaativat lisää strumffeja. Läpimurto tuli heinäkuussa 1959, kun Peyo ja Delporte saivat Dupuisin sekä tämän langon, Spiroun hollanninkielisen sisarjulkaisun toimittaja René Matthewsinkin vakuuttuneeksi että lehden välissä kannattaisi julkaista minialbumi – ja siihen kokoon (10 x 7 cm) strumffit olivat tismalleen sopivia. Les Schtroumpfs noirs (Mustat Strumffit) –tarinan menestys ruokki Delporten ja Peyon luomiskykyjä. Delporte keksi strumffien herkuksi sarsaparillan ja nimesi näiden arkkivihollisen, velho Gargamelin, François Rabelais’in hahmon, Gargantuan äidin, Gargamellen mukaan. Strumffien maailma alkoi hahmottua, ja Peyon taloudellinen asema kohentui, samalla kuin myös työn määrä kasvoi. Kaikkea ei enää voinut eikä kannattanut tehdä itse. Hän perusti kotiinsa oman piirtäjästudion, ensi alkuun sanan väljimmässä merkityksessä.

”Aluksi töitä tehtiin keittiön nurkassa, ensin syötiin, sitten korjattiin astiat pois ja ryhdyttiin piirtämään”,

muistelee François Walthéry, joka aloitti uransa Peyon apulaisena 1963, ollessaan vielä koulupoika.

”Menestyksen myötä Peyo pystyi hankkimaan uuden talon, jossa oli jo varsinaista työtilaakin. Joukkoon liittyi lisää piirtäjiä. Kaikkiaan meitä oli noin viisitoista Belgia-Ranska-Sveitsi-akselilla ja osa porukasta vaihtui aika ajoin.”

Peyolla oli silmää nuorille lahjakkuuksille, mutta hän ei ollut mikään opettaja. Hän väitti näkevänsä ensi silmäyksellä toimiiko sivukokonaisuus vai ei. Jos erimielisyyttä tuli ja kisällit yrittivät tiedustella mikä mätti, Peyo ei edes yrittänyt ryhtyä selittämään vaan murahti: ”piirtäkää se uusiksi”.

Strumffatun strumffattu Strumffiini

Ajoittaisesta tiukasta ja niukasta linjasta huolimatta studion henki pysyi hyvänä, muistelee Walthéry. Johanneksen ja Pirkaleen sekä strumffiseikkailujen ohessa syntyi mm. Gil Jourdan, Benjamin, Attila ja Natasha-albumeita.

”Aina albumiprojektin aluksi menimme ravintolaan, vasta sitten ryhdyttiin laatimaan käsikirjoitusta ja niin edelleen. Välillä me teimme täysin omia projektiamme, mutta kaikki olivat aina valmiita rientämään Peyon avuksi jos hän tarvitsi

Kieron Monulfin alkuperäistä kiroilua, vrt. Otavan albumi *Strumffien maa* s. 40.

meitä. Näennäisestä simpeliydestä huolimatta hänen tyyllillään on vaikea piirtää. Moni nuori tekijä on itkenyt joutuessaan piirtämään strumffeja... mutta monta kertaa Peyokin itki.”

Näin kävi esimerkiksi silloin kun Peyo laati Strumffiinan hahmoa. Velho Gargamel luo naispuolisen strumffin aiheuttaakseen tämän avulla epäsovua strumffikylässä. Tarina oli melkoisen sovinistinen jo tekoajankohtanaan 1966. Gargamelin reseptiin kuului esimerkiksi krokotiilin kyyneleitä, turhamaisuutta, ennakkoluuloja ja varpusen aivot. Lopputulos oli lisäksi ruma ja ilmeisen tyhmä strumffineito. Vasta kun Suurstrumffi muokkaa tästä blondin ”cheerleader”-hahmon, strumffien sydämet sulavat. ”Teitpäs hienon karikatyyrin tyttärestä”, irvaili Franquin. Peyon vaimo Janine puolestaan aloitti kaksi viikkoa kestäneen mykkäkoulun.

Toinen kohua herättänyt hahmo oli Strumffien maa-albumissa esiintynyt konkanokkainen ja kähärätukkainen Monulf, joka orjuutti ja ruoski strumffeja kiroillen samalla jiddshiksi! Kun Belgian juutalaiset valittivat asiasta, Peyo kiisti ehdottomasti, että kyseessä olisi rasistinen karikatyyri. Kaiken taustalta löytyi ikuinen anarkisti Delporte, joka selitti halunneensa käyttää perinteistä sarjakuvakiroilua ”ilmeikkäämpää” kieltä, ja oli valinnut tarkoitukseen sopivaksi joukon heprealaisia kirjoitusmerkkejä. Tarinan myöhemmissä painoksissa Monulfin kirografia muokattiin perinteisemmäksi.

Amerikkalaiset räjäyttivät smurffipotin

Kilpailijansa, studio Lombardin Tintti-animaatioiden houkuttamana Dupuis perusti 1965 oman televisioanimaatiolinjansa, jonka johtohahmoiksi valittiin strumffit. Lopputulos ei ollut kovin sulavaa jälkeä, mutta vuonna 1973 aloitettu ja kolme vuotta myöhemmin ensi-iltansa saanut kokoillan animaatioversio Kuusistrumffisesta huilusta onnistui paremmin. Sen taustalla olikin Asterix- ja Tintti Haijäreillä –elokuvilla menestystä saavuttanut Belvision.

Peyo suhtautui hyvinkin mustasukkaisesti strumffeihinsa ja halusi aina oman nimensä pysyvän päälimmäisenä kaikissa sarjaan liittyvissä tuotteissa. Täyden kontrollin ylläpito kävi kuitenkin mahdottomaksi viimeistään silloin, kun amerikkalainen NBC-studio osti SMURFFIEN oikeudet (strumffit ovat pysyneet

strumffeina vain ranskan kielellä, hollantilaiset väänsivät nimen smurffeiksi heti sarjan alusta lähtien). Dupuisin liukaskielinen markkinamies, hollantilainen Freddy Monnickendam pisti kaupat käyntiin 1979, ja sopimus allekirjoitettiin kaksi vuotta myöhemmin. Sopimus oli varsin pätevä, se edellytti sarjan toteuttajaksi kokenutta Hanna-Barberan studiota, ja ehtona oli myös se, että niin kauan kuin Smurffisarja pysyisi katsojalukujen kärjessä, NBC:n olisi tilattava uusi kausi aina edellisen päätyttyä.

Tiukista pykälästä huolimatta Peyo ”oli nielaista viiksensä” kun amerikkalaiset lä-

hettivät ensimmäiset luonnokset sarjasta, muisteli Delporte. Peyo laati omat korjauksensa ja lähetti ne Hanna-Barberan studiolle, mutta vastaus oli tyyli: ”Jakso on jo melkein valmis.”

Smurffitkaan eivät sentään ryhtyneet jauhamaan purukumia ja juomaan Coca-colaa. Henkilögalleriaa muovattiin Peyon johdolla hieman monipuolisemmaksi, mm. blondin smurffiinan oheen luotiin maalaistyttö-strumffi. Kaikkiaan sarjaa tehtiin yli 250 jaksoa.

Kun Hanna-Barberan sarjaa ryhdyttiin esittämään Euroopassa, strumffien suosio kasvoi entisestään. Samaan aikaan Peyon

Strumffi-Smurffien 50-vuotisjuhlat ylsivät Suomen Linnanmäelle asti. Hugues Dayezin kokoama, 36 kuvataulua käsittänyt näyttely ”50 vuotta sinistä luovuutta” oli esillä elokuussa 2008.

terveys alkoi heikentyä – Walt Disneyn kaltaisen markkinamaharadzan rooli oli hänelle liikaa.

Peyon studion teknisen ja taloudellisen puolen hoito jäi hänen poikansa Thierryn ja tyttärensä Véroniquen huoleksi. Peyo itse palasi sarjakuvien pariin. Osa strumffien viehätystä on aina ollut tarinoiden nokkela, vaan ei saarnaava opettavaisuus. Mm. Lewis Trondheimin suosikkialbumi Strumffaattori paljastaa vallanjanon sammumattomuuden. ”Strumffintekevää ja samanstrumffaavaa” puolestaan pohjaa Belgian kieliriitoihin. Ironista kyllä, viimeinen strumffitarina jota Peyo itse oli tekemässä, nälvä raha maailmaa. Alain Mauryn viimeistelemää Schtroumpf financier (1991) –albumia ei ole suomennettu.

Jouluaattona 1992 Peyo menehtyi sydänkohtaukseen. Hän jätti jälkeensä paitsi useita klassikkotasoisia sarjakuvateoksia, myös yli 2000 sekalaista strumffi- ja smurffituotetta. Virta paisuu edelleen – toivoa sopii, että jossakin vaiheessa kaikki alkuperäiset strumffitarinat saatettiin uusina painoksina julki suomen kielellä, eikä meidän olisi pakko tyytyä pelkkiin kuva- ja värityskirjoihin saati viheliäisiin, saksalaislähtöisiin ”smurffihitit” –levyihin.

Peyon preservastrumffi. Yann ja Bodart irvivät paisuvaa smurffi-oheistuotteiden tulvaa.